

- показник високого рівня професійної компетентності вчителя, оволодіння ним прогресивними технологіями навчання і виховання, недарма навчальні проекти відносять до освітніх технологій ХХІ ст. Вибір тематики навчальних проектів залежить від змісту основного курсу, спектрів пізнавальних інтересів учнів та психологічної характеристики їх вікової групи, конкретних умов соціокультурного і природного середовища, специфіки інформаційного простору.

Екологічні проекти можуть бути: творчими, рольовими, інформаційними, практичними тощо. Така різноманітність проектів дає можливість врахувати запити учнів, їх теоретичну і практичну підготовку.

У ході організації роботи по складанню екологічних проектів ще виникає багато труднощів. Вони пов'язані з тим, що така робота вимагає творчого підходу, врахування запитів шкільного колективу, та індивідуальних можливостей учнів. Разом з тим виконання екологічних проектів сприяє розвитку творчої активності, уможлиблює профорієнтаційну роботу, реалізує екологічне виховання.

В шкільній практиці поширені різноманітні методи і засоби навчання, що сприяють активізації творчої пізнавальної діяльності учнів. Заслужують на увагу ті з них, які допомагають розвиткові умінь систематизувати знання, самостійно їх набувати, використовувати на практиці. Крім екологічних проектів ми впроваджуємо різні види дидактичних засобів, в тому числі задачі, ігри, вікторини.

Пізнавальні задачі є одним з ефективних засобів, що забезпечує творчий рівень засвоєння екологічних знань, розвиток логічного мислення. Робота над проектами, ігри та вікторини на екологічну тематику стимулюють інтерес учнів до проблем навколишнього середовища і надають урокам яскравого емоційного забарвлення.

Ефективність запропонованих форм роботи по розвитку творчої пізнавальної діяльності учнів підтверджується педагогічним досвідом вчителів міста Полтави та Полтавської області.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 373с.
2. Додаткова освіта з біології у сучасній школі /за ред. В.В. Вербицького. – К.: НЕНЦ, 2003.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дем'яненко М.М. (Полтава)

Науково-дослідницька діяльність завжди повинна носити творчий характер, наповнений постійним пошуком і експериментуванням. Наукове дослідження обов'язково повинно включати елемент наукової новизни, практично підтверджуватись і апробуватись. За результатами досліджень повинні бути зроблені висновки і узагальнення на основі проведених оригінальних досліджень. Знання, отримані практично, засвоюються значно глибше, ніж при пасивному їх здобуванні, тобто використанні вже відкритих істин, наприклад, опрацюовуючи літературні джерела.

Опрацюовуючи наукову літературу, в якій викладені результати досліджень науковців, дослідник знаходиться у ролі здобувача знань. Звісно, що ставитись до цього можна по-різному. Найпростіше скористатись вже готовими знаннями без ретельного їх опрацювання. Таке пряме застосування матеріалів своїх попередників, без свого коментування, без висловлювання власної точки зору, не розвиває творчих здібностей дослідника; від такої роботи він не може отримати творчого задоволення.

Науково-дослідницька діяльність повинна бути затребуваною, актуаль-

ною, спиратись на об'єктивні і перевірені дані.

Розвиток усіх сфер суспільного життя нині відбувається стрімкими темпами. Як наслідок цього, потреби у наукових дослідженнях необмежені. Але не можна забувати, що будь-яке дослідження завжди пов'язане з певними матеріальними та інтелектуальними витратами. Тому у своєму кінцевому результаті воно повинно передбачати вирішення конкретної і актуальної для суспільства задачі. Потреба у необхідності проведення наукового дослідження може бути як сьогоденної, так і спрямовуватись на майбутнє. Штучні, відірвані від життя наукові дослідження ніколи не виправдовують себе і викликають зневажливе відношення до них з боку суспільства.

Кожне дослідження починається не на голому місці. Воно не може бути ізольоване від всього того, що вже було зроблено раніше іншими дослідниками. Обсяги наукової інформації стрімко зростають. Тому пошуки потрібних відомостей для власної наукової роботи вимагають неабияких умінь і потребують значних зусиль та витрат часу. Але важливо звернути увагу на те, що при цьому необхідно не тільки знайти певні відомості, а й правильно оцінити їх достовірність і об'єктивність. Критерієм істинності тут можуть виступати авторитетність наукового видання, що містить потрібні відомості чи наукової установи, у якій проведено дослідження, широке практичне застосування відображених у публікації даних тощо.

Науково-дослідницька діяльність повинна бути спланованою. Стихийність та самоплинність її неприпустима. Велику роль в оцінюванні школярами істинності відомостей відіграє науковий керівник, консультант, вчитель, який визначає план наукового дослідження, узгоджує його зміст із термінами виконання. Він вже попередньо визначає, спрямовує дослідників на досягнення поставленої перед ними мети, в загальних рисах окреслює його майбутні результати. Плановірність наукового дослідження дисциплінує його виконавців, узгоджує їх спільні дії. Вдало сплановане дослідження надає його виконавцям натхнення, творчих, зусиль і впевненості у своїх можливостях.

Плановість наукового дослідження школяра зовсім не заперечує можливості внесення у його зміст та етапи виконання певних коректив. Адже на стадії планування дослідження неможливо абсолютно точно передбачити його хід: можуть бути одержані якісь заздалегідь не передбачувані дані, може відпасти потреба у деяких елементах дослідження (наприклад, у зв'язку із небажаними впливами на оточуюче середовище тощо). Тому необхідність у змінах та доповненнях плану дослідження не слід вважати неприпустимим порушенням.

У науковому дослідженні повинні об'єктивно та критично оцінюватись будь-які його результати, так як абсолютно ідеальних речей не існує. Так само і результати наукової діяльності не можуть бути тільки позитивними. Роль вчителя у керівництві науковою діяльністю школяра полягає ще в тому, щоб настроїти юного дослідника на думку, що негативний результат у науковому дослідженні це теж результат (хоч і не завжди бажаний). Тому ніколи не потрібно відмежовуватись від небажаних результатів дослідження, не здійснивши їхнього аналізу, не встановивши причини, що привели до їхньої появи. Необхідно звернути увагу, що іноді такі результати можуть стати поштовхом до нових досліджень. Для цього кожний дослідник повинен уміти критично оцінювати результати своєї діяльності (так само і результати своїх попередників), правильно та неупереджено відноситись до критики – все це є необхідною передумовою творчої праці.

Зовсім неправильно ототожнювати негативні результати дослідження з помилковими. Негативні результати можуть бути враховані в інших дослідженнях, в той час як помилкові не можуть бути визнані як результати дослідження, що заслуговують на подальшу увагу. Для дослідника важливо визнати помилковість одержаних результатів та встановити причини, через які це сталося.

Науково-дослідна робота повинна передбачати глибоке вивчення досліджуваної проблеми. У справжній науці не буває дрібниць – ось чому повинен навчити вчитель юного дослідника. Історія свідчить, що іноді саме якась

дрібниця може стати поштовхом до визначного відкриття (падіння яблука на голову І. Ньютона, сон Д.І. Менделєєва).

Належне місце у вивченні досліджуваної проблеми повинен зайняти її ретроспективний аналіз тобто вивчення проблеми з позицій історії її виникнення та розвитку. Такий аналіз може надати можливість виявити саме ті «білі плями» у досліджуваній проблемі, які потребують дійсного вивчення, або ті вузькі місця, які потрібно дослідити більш глибоко чи наштовхнути школяра-дослідника на нові напрямки дослідження.

Результативність наукового дослідження значною мірою залежить від наполегливості його виконавців (учень-дослідник, студент, вчитель, консультант, науковий керівник), від їх невтомного пошуку і рішучості. Дуже часто школярам, студентам на перший погляд здається, що діяльність дослідника не потребує фізичних зусиль. До певної міри це дійсно так. Але за зовнішньою простотою прихована виснажлива праця з літературними джерелами у бібліотеках, в архіві, необхідність у спілкуванні з багатьма людьми при вивченні практичного стану речей відповідно до досліджуваної проблеми, при проведенні спостережень, експериментів тощо. При проведенні експериментів дослідник іноді годинами не може залишити свого робочого місця. Так може відбуватись днями, тижнями, місяцями. Необхідно наголошувати учням, що запорукою діяльності дослідника в таких умовах може стати тільки його наполегливість, рішучість у досягненні поставленої мети.

Справжній дослідник не повинен піддаватись тиску авторитетів у сфері його діяльності. Він повинен уміти рішуче і аргументовано відстоювати власні позиції, уміти полемізувати. Запорукою цьому повинно стати оволодіння, особливо молодими науковцями, дослідницькими, комунікативними, організаційними навичками під керівництвом наставника-професіонала, відданого своїй справі.

Література

1. Беляев Н.М., Семиченко В.А. Введение в курс «Основы научных исследований». – Днепропетровск, 1985. – 87с.
2. Кыверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин: Валгус, 1980. – 334с.
3. Матейко А. Условия творческого труда. – М.: Мир, 1970 – 304 с.
4. Основи організації науково-дослідницької роботи школярів // Шиян Н.І., Самусенко Ю.В., Джурка Г.Ф., Гуріненко Н.О., Карюк З.П., Жовновата М.А. – Полтава, 2003.– 68 с.
5. Основы научных исследований: Учебн. для техн. вузов / В.И. Крутов, И.М. Грушко, В.В. Попов и др.; Под ред. В.И. Крутова. – М.: Высшая школа, 1989. – 399 с.
6. Рузавин Г.И. Методы научного исследования. – М.: Мысль, 1974. – 237с.
7. Сиденко В.М., Грушко И.М. Основы научных исследований. – Харьков: Вища школа, 1977. – 200 с.
8. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основы научных исследований: навч. посібн. для вищих пед. закладів освіти. – Київ, 2000. – 259 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ РЕШЕТИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ (ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ)

Деркач М.В., Савченко Л.Б.

Сучасна природно-заповідна мережа Решетилівського району Полтавської області станом на 1.01.2007 р. включає десять об'єктів загальною площею 1464,6 га, що складає 1,45% від загальної площі району при середньому по Полтавській області 4,3%. Майже всі (9 із 10) природно-заповідні об'єкти місцевого значення. Орнітологічний заказник «Михнівський» має статус загальнодержавного. В заповідній мережі району представлено чотири категорії природно-заповідних об'єктів: заказники – орнітологічний (1 – Михнівський),